

Polskie odmiany konopi włóknistych. Uprawa i opłacalność.

W Polsce konopie włókniste uprawia się obecnie na 1400 hektarach. Plantacje te prowadzi około 200 rolników. Do lat 60. XX wieku konopie były rośliną bardzo popularną w kraju. Zainteresowanie uprawą tej rośliny znacznie spadło po upowszechnieniu włókien sztucznych. Jednak dziś możemy mówić o powrocie tej rośliny, jako naturalnym i ekologicznym surowcu o wszechstronnym zastosowaniu w rozmaitych gałęziach przemysłu. To bodaj jedyna roślina na świecie, którą można zagospodarować w całości – od korzeni, przez słomę aż do nasion.

Osoby zainteresowane uprawą konopi muszą pamiętać, że zasady i warunki uprawy tej rośliny w Polsce reguluje Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z 29 lipca 2005r. Zgodnie z jej zapisami, uprawa konopi włóknistych może być prowadzona wyłącznie na potrzeby przemysłu włókienniczego, chemicznego, farmaceutycznego, kosmetycznego, celulozowo-papierniczego, spożywczego, budowlanego, albo też dla nasiennictwa. Ponieważ konopie włókniste prawie niczym nie różnią się od konopi indyjskich, z których wytwarza się marihuanę (jedyne odróżniający szczegół to zawartość substancji psychoaktywnej THC, konopie włókniste powinny jej zawierać poniżej 0,2 proc), uprawa konopi wiąże się w naszym kraju z wypełnieniem szeregu warunków i biurokratycznych procedur.

Zainteresowany rolnik musi podpisać umowę kontraktacyjną z odbiorcą posiadającym zezwolenie właściwego Urzędu Marszałkowskiego, powiadomić gminę właściwą dla miejsca uprawy i uzyskać jej zgodę, zakupić wyłącznie kwalifikowany materiał siewny. Naprzeciw oczekiwaniom rolników, którzy chcą rozpocząć uprawę konopi wychodzi Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich z Poznania. Instytut oferuje pomoc w dokonaniu zgłoszeń urzędowych, proponuje też wysokiej jakości nasiona własnych odmian, pomoc rolnikowi od siewu do zbioru, a także gwarantuje odbiór plonu. Instytut realizuje obecnie Program Konopny, polegający na udoskonalaniu odmian konopi przemysłowych, upowszechnianie ich uprawy oraz ugruntowaniu pozycji Polski jako globalnego producenta i eksportera wysokiej jakości materiału siewnego.

Polskie odmiany konopi siewnych zarejestrowane w wykazie Krajowego Rejestru Odmian Roślin Rolniczych, Warzywnych i Sadowniczych (COBORU, Słupia Wielka):

- Białobrzeskie
- Tygra
- Wojko
- Rajan
- Henola

Instytut dysponuje kilkoma odmianami konopi włóknistych: Białobrzeskie, Tygra, Rajan, Wojko oraz Henola (typ oleisty). Odmiany różnią się wysokością plonów nasion, słomy, zawartością i jakością włókna, zawartością: celulozy, olejków eterycznych i CBD.

Wyniki badań rejestrowych COBORU, lata 2009-2013.

ODMIANA	PLON [dt/ha]			CELLULOZA	OLEJKI ETERYCZNE	THC
	SŁOMA	NASIONA	WŁÓKNO	[%]	[%]	[%]
BIAŁOBRZESKIE	162,5	8,25	45,80	47,15	0,41	0,018
BENIKO	153,5	6,75	43,80	47,95	0,35	0,010
RAJAN	187,0	8,80	-	44,70	0,34	0,027
TYGRA	153,5	9,00	39,55	40,10	0,28	0,034
WOJKO	167,0	8,00	43,30	47,00	0,39	0,011

UPRAWA KONOPI

Warunki klimatyczno-glebowe

Warunki klimatyczne do uprawy konopi na materiał nasienny w Polsce są odpowiednie w całym kraju. Nie jest obojętny natomiast dobór gleb. Wysokie plony nasion konopi można uzyskiwać na glebach dobrych i średnio przydatnych rolniczo (nie słabsze niż kl. IVb) o dużej zasobności w składniki pokarmowe i obojętnym odczynie gleby – potocznie zaliczanych do pszenno-buraczanych. Natomiast gleby bielcowe zalegające na piasku, podmokłe, kwaśne i zlewne, nie nadają się do uprawy konopi na nasiona.

Siew

Do siewu używa się tylko nasion kwalifikowanych. Termin siewu uzależniony jest od warunków pogodowych i przede wszystkim wilgotności gleby. Siewy mogą trwać od III dekady kwietnia, do końca maja (praktyczna wskazówka: po rozpoczęciu siewów kukurydzy). Rośliny konopi nie są wrażliwe na wiosenne przymrozki, dlatego nie należy opóźniać siewu. Nasion pełnowartościowych wysiewa się 10-15 kg/ha w rozstawie rzędów 40-50 cm. Nasiona powinny być umieszczone na równej głębokości (2-3 cm), aby uzyskać równe wschody, a później wyrównany wzrost roślin. Na polach zachwaszczonych można zastosować dozwolone do ochrony konopi środki chwastobójcze (na chwasty jedno i dwuliścienne). Poza tym nie potrzeba stosować środków przeciw chorobom i szkodnikom.

Pielęgnacja plantacji

Zasadniczym elementem pielęgnacji upraw nasiennych konopi jest – obok niszczenia skorupy glebowej zarówno przed wschodami jak też w początkowym wroście roślin – utrzymanie przez plantatorów wysokiego stopnia jednopienności. Znajdujące się aktualnie w uprawie odmiany konopi, są roślinami jednopiennymi, tzn. posiadającymi na jednej łodydze kwiaty żeńskie i męskie. W konopiach dwupiennych występują osobniki żeńskie nazywane są główkami i męskie płaskonie. Kwiatostany płaskoni i główki mają odmienny kształt. Wiechy płaskoni są zazwyczaj luźnej budowy, silnie rozgałęzione w kształcie miotełki, a główki są bardziej zwarte. Konopie jednopienne w procesie rozmnażania rozszczepiają się. Skutkiem tego pojawia się wśród nich pewna ilość osobników męskich, których udział obniża plony. Liczba płaskoni zależy przede wszystkim od tego ile płaskoni dopuszczono do pylenia w roku poprzednim. Dlatego obowiązkiem plantatorów jest bezwzględne usuwanie wszystkich płaskoni przed ich pyleniem. Typowe płaskonie powinny być wrywane z korzeniami, usunięte z plantacji i spalone lub zakopane. Rozpoznanie płaskoni na plantacji nie jest trudne, ponieważ kwiatostany osobników męskich tworzą się wcześniej niż wiechy roślin jednopiennych, co znakomicie ułatwia ich usuwanie. Od pojawienia się wiech płaskoni do początku ich pylenia upływa 4-6 dni. W tym czasie trzeba przeprowadzić pierwszą selekcję, a następne przeglądy powtarzać co 3-4 dni – tak długo jak będą się pojawiały płaskonie.

Kwalifikacja plantacji i materiału siewnego

Produkcja nasienna konopi jednopiennych wymaga rozwiniętego systemu kontroli. Pierwszym jego etapem jest kwalifikacja polowa, w celu stwierdzenia przede wszystkim stopnia jednopienności i czystości odmianowej, czego można dokonać tylko w okresie wegetacji. Przepisy kwalifikacji polowej dotyczące konopi nasiennych są bardzo rygorystyczne i przewidują dwukrotną lustrację każdej plantacji przez wyznaczonego Inspektora Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Pierwszą z nich trzeba dokonać w okresie tworzenia zawiązków kwiatowych ale przed pyleniem płaskoni. Drugą lustrację wykonuje się w celu sprawdzenia usunięcia osobników męskich, co może mieć miejsce do 3 tygodni po pierwszej. Trzeba nadmienić, że pyłące płaskonie są groźne nie tylko dla określonej plantacji, lecz także dla sąsiednich. Dlatego z uwagi na obcopylność konopi, konieczna jest izolacja przestrzenna od plantacji innych odmian, niekwalifikowanych zasiewów lub tzw. samosiewów. Kończącym elementem kontroli w oparciu o ocenę polową i laboratoryjną jest uzyskanie pozytywnego świadectwa kwalifikacyjnego, które stanowi podstawę obrotu materiałem siewnym.

Zbiór

Optymalny termin zbioru zależy od jego metody. Nasiona w tym okresie powinny być całkowicie twarde. Plony nasion na plantacjach nasiennych wahają się od 6,0-12,0 dt/ha (Białobrzeskie, Tygra) oraz 12,0 – 15,0 dt/ha (Henola) a słomy odziarnionej ok. 60 dt/ha (Białobrzeskie, Tygra), z której można wydobyć co najmniej 20 dt gorszej jakości włókna. Słomę można również przeznaczyć na cele energetyczne w formie pelotów lub brykietów. Zbiór konopi nasiennych można przeprowadzić jedną z trzech dostępnych metod:

- Zbiór dwufazowy przy użyciu kosiarki ścinającej całe rośliny (dokonujemy zbioru w momencie kiedy nasiona są dojrzałe w dolnej części wiechy). Zbierając tą metodą skoszone rośliny dosychają na polu, ułożone w stożki bądź warkocze. Pozwala to na dojrzewanie również nasion w górnej części wiech, chroniąc jednocześnie przed osypywaniem się dojrzałych nasion z dolnych części wiechy.
- Zbiór dwufazowy przy użyciu kosiarki ścinającej wiechy (dokonujemy zbioru w momencie kiedy nasiona są dojrzałe w środkowej części wiechy). Ścięte wiechy należy dokładnie wysuszyć pod zadaszeniem. Korzystając z tej metody należy mieć do dyspozycji suszarnie bądź zadaszone powierzchnie, gdzie biomasa przed omłotem zostanie właściwie wysuszona. Instytut dysponuje maszynami do ścinania wiech w fazie kwitnienia oraz na materiał nasienny.
- Zbiór kombajnem (dokonujemy zbioru w momencie kiedy nasiona są dojrzałe w środkowej części wiechy). Ta metoda wymaga specjalnych ustawień w kombajnie oraz wysokiej dojrzałości nasion. Jest to metoda zbioru, przy której należy liczyć się ze stratami nasion i gorszą jakością uzyskanego materiału.

Foto: DobreKonopie.pl

Czyszczenie i składowanie

Po omłocie nasiona należy natychmiast dosuszyć i doczyścić, zwłaszcza gdy zbiór miał miejsce w niekorzystnych warunkach pogodowych i/lub wysokiej wilgotności powietrza, aby nie obniżyć siły kiełkowania. Nasiona należy czyścić na czyszczalniach posiadających sita o otworach 5,0-5,5 mm. Natomiast nasiona, które przejdą przez sita o średnicy 2,0-3,0 mm nie nadają się do siewu, ze względu na zbyt niską masę 1000 nasion. Po oczyszczeniu i wysuszeniu nasion należy zgłosić materiał nasienny w celu pobrania prób przez osobę upoważnioną i dostarczyć je do Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w celu dokonania ich oceny kwalifikacyjnej. Nasiona należy przechowywać w suchym i przewiewnym pomieszczeniu na pryzmie i kontrolować ich wilgotność (< 10%).

Opłacalność produkcji

Siłą napędową w uprawie konopi włóknistych na nasiona są korzystne dla plantatorów warunki ekonomiczne. Przyjmując orientacyjny plon 700-1000 (odmiany włókniste) 1200-1500 (odmiana oleista) kg/ha nasion można uzyskać przychód na poziomie do 15 000 zł/ha. Istnieje również możliwość sprzedaży słomy konopnej, której plon z ha wynosi 1200 – 1600 kg oraz omłotu. Łączny przychód może wynieść nawet 20 000 zł/ha – nie licząc dopłat bezpośrednich z UE do uprawy konopi włóknistych. Uwzględniając uproszczony rachunek przychodów z uprawy konopi na nasiona oraz koszty bezpośrednie i pośrednie, które w zależności od warunków i sposobu gospodarowania są bardzo różne, można bez wielkiego ryzyka stwierdzić, że produkcja materiału siewnego konopi włóknistych jest bardzo opłacalna i poprawiająca znacząco sytuację ekonomiczną producenta.

Materiał opracowała Barbara Grygo na podstawie Programu Konopnego

<https://www.programkonopny.pl/program-konopny.html>